

قانون و خانواده

نویسندگان: فردین باقری

رمضان باقری

محمد باقری

موسسه فرهنگی طرح نوین اندیشه

www.Tarhenovin.net

سرشناسه: باقری، فردین، ۱۳۵۰ -
 عنوان قراردادی: ایران - قوانین و احکام
 عنوان و پدیدآور: قانون و خانواده / نویسندگان فردین باقری، رمضان باقری محمد باقری
 مشخصات نشر: تهران: طرح نوین اندیشه، ۱۳۹۲.
 مشخصات ظاهری: ۱۲۲ص.
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۲۸۲-۲۸-۶
 وضعیت فهرست نویسی: فیا
 موضوع: ناشویی - قوانین و مقررات -- ایران
 موضوع: طلاق - قوانین و مقررات - ایران
 موضوع: حقوق خانواده - ایران
 شناسه افزوده: باقری، رمضان، ۱۳۳۰ -
 شناسه افزوده: باقری، محمد، ۱۳۶۳ -
 رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۲ ق/ب ۲۵۲/ KM
 رده‌بندی دیویی: ۳۶/۵۵۰۱۶
 کتابشناسی ملی: ۳۱۰۰۵۷۳
 تاریخ درخواست: ۱۳۹۱/۱۲/۱۵
 کد پیگیری: ۳۰۹۹۶۳۹

انتشارات طرح نوین اندیشه
 تهران: خیابان فلسطین، پایین‌تر از بلوار کشاورز، خیابان شهید حجت دوست، پلاک ۲۹
 تلفن: ۸۸۹۸۶۱۷۷ - ۸۸۹۸۶۲۷۸
WWW.Tarhenovin.net

قانون و خانواده

فردین باقری - رمضان باقری - محمد باقری

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

چاپ اول: بهار ۱۳۹۲

طراحی جلد و صفحه‌آرایی: مهرداد ناصری

ناظر چاپ و امور فنی: محسن کاربخش

۶۶۹۷۱۵۷۸-۹

حق چاپ محفوظ است

قیمت: ۷۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۲۸۲-۲۸-۶

ISBN: ۹۷۸-۶۰۰-۶۲۸۲-۲۸-۶

فهرست مطالب

پیشگفتار ۱۳

فصل اول: نکاح ۱۵

- سؤالات مربوط به نکاح ۱۵
- آثار حقوقی واقع شدن عقد بدون اذن پدر ۱۵
- ماهیت حقوقی اذن ولی قهری در ازدواج باکره ۱۶
- تمکین در مقابل ارش بدون در عقد موقت ۱۶
- جزای شرط مصرح در عقد ازدواج ۱۷
- ازدواج مجدد زوج بدون رضایت زوجه و با اذن دادگاه ۱۸
- الزام زوج به تنظیم سند رسمی نکاح (دامم) ۱۸
- اجرایی بودن حکم تمکین ۱۸
- سؤالات مربوط به فسخ نکاح ۱۹
- حق فسخ به لحاظ عدم وجود صفت خاص مبنای عقد نکاح در هر یک از زوجین ۱۹
- فسخ نکاح قبل از صدور حکم حجر (جنون) ۱۹
- وضعیت حقوقی نکاح، هنگامی که زن پس از عده ازدواج نماید و حکم طلاق نقض گردد ۲۰
- اختلاف در متعه یا دائم بودن نکاح ۹۹ ساله ۲۰
- بذل مدت در ازدواج موقت، در صورتی که زوجه در عسر و حرج باشد ۲۰
- تحقق شرط ضمن عقد نکاح با ازدواج موقت ۲۱
- حق فسخ نکاح برای زوج به علت باکره نبودن زوجه ۲۱
- تقاضای فسخ نکاح در صورت جنون زوج در زمان افاقه ۲۲
- فسخ نکاح در عقد موقت ۲۲

فصل دوم: قوانین مربوط به مهریه ۲۳

- مهریه چیست؟ ۲۳
- میزان مهر ۲۴
- فصل هفتم قانون مدنی در باب مهریه ۲۵
- مهرالمثل چیست؟ ۲۷
- سؤالات مربوط به مهریه ۲۷
- میزان مهریه زوجه باکره پس از فوت زوج ۲۷

۲۸	الزام زوج به ثبت عقد نکاح و پرداخت مهریه
۲۸	تقاضای ابطال شرط پرداخت مهریه
۲۹	صدور اجرائیه جهت دریافت مهریه
۲۹	نحوه دریافت مهریه توسط زوج
۲۹	مابه‌التفاوت مهریه
۳۰	تعهد پرداخت مهریه
۳۰	الزام تکمیل قبل از پرداخت مهریه
۳۰	مرجع رسیدگی به دعوی مطالبه مهریه و گواهی عدم امکان سازش
۳۱	موعد زمانی برای دادخواست اعسار از پرداخت مهریه
۳۲	دعوی اعسار از پرداخت مهر یا تقسیط آن
۳۲	قابلیت مطالبه قسمتی از مهر یا وصول آن به دفعات
۳۳	پرداخت مهر به نحو اسقاط
۳۳	عدم قابلیت مطالبه مهر از ورثه پدر متوفی و ماترک وی
۳۴	مطالبه مهریه از ماترک
۳۴	اعسار از پرداخت مهر
۳۵	محاسبه مهر و فوت زوج
۳۵	محاسبه مهر و فوت زوج
۳۶	تعهد پدر زوج در قبال پرداخت مهر
۳۶	مطالبه مهر اتباع غیرایرانی به نرخ روز
۳۷	مهر زوج غیر دائم
۳۷	تقاضای مطالبه مهریه به نرخ روز و عدم توجه به آن در حکم صادره
۳۷	منظور کردن اعضاء و جوارح به عنوان مهریه
۳۸	استحقاق زن به تمام مهر در صورت فوت یکی از زوجین قبل از زفاف
۳۸	افزایش میزان مهر پس از عقد با تراضی
۳۸	شمولیت مطالبه مهریه به نرخ روز به مهریه‌های قبل از تصویب این قانون
۳۹	امکان طرح دعوی مطالبه مهریه در دادگاه محل وقوع عقد
۳۹	مطالبه مهریه پس از فوت شوهر
۳۹	تقاضای مطالبه مهریه زوج متوفی از سوی فرزندان
۴۰	مطالبه تمام مهریه قبل از نزدیکی
۴۰	تقاضای وصول توأم مهریه از طریق اداره ثبت و دادگاه
۴۱	تعیین نوع سکه یا توجه به وجود چند نوع سکه

معافیت از پرداخت نیم عشر اجرایی مهریه ۴۱

فصل سوم: قوانین مربوط به طلاق ۴۳

تعریف طلاق ۴۴

تحولات قانون طلاق در حقوق ایران ۴۵

حق طلاق ۴۷

۱ - در موردی که شوهر غایب مفقودالانرا باشد: ۴۸

۲ - استکفاف شوهر و یا عدم قدرت او از دادن نفقه: ۴۸

۳ - در مورد عدم ایفاء سایر حقوق واجبه از طرف شوهر: ۴۹

۴ - سوء معاشرت شوهر: ۴۹

۵ - شرط وکالت زن در طلاق: ۵۰

اقسام شرط وکالت در طلاق: ۵۱

انواع طلاق ۵۲

۱ - طلاقی که قبل از زناشویی واقع شود: ۵۳

۲ - طلاق زن یا نسه: ۵۳

۳ - طلاق خلع و مبارات: ۵۳

۴ - سومین طلاق: ۵۴

۵ - طلاق به موجب حکم و اجبار قانون: ۵۴

۶ - طلاقی که به موجب وکالت زن از مرد واقع می شود: ۵۵

عده طلاق ۵۵

تبعات حقوقی و مدنی طولانی ۵۵

آثار طلاق رجعی ۵۶

الف - رابطه مالی زن و شوهر سابق در زمان عده: ۵۷

ب - روابط غیر مالی: ۵۷

آثار طلاق بائن ۵۷

قاعده جدایی کامل دو همسر ۵۷

مفهوم مقرری ۵۹

تکلیف ابوین نسبت به اطفال ۵۹

ماده واحده قانون اصلاح مقررات مربوط به طلاق ۶۰

مطالبه اجرت المثل ایام زندگی پس از فوت زوج ۶۲

۶۳	فصل چهارم: ولایت قهری
۶۳	ولایت قهری چیست؟
۶۴	ارکان سه گانه ولایت قهری
۶۴	الف - ولی
۶۴	ب - مولی علیه
۶۵	ج - موضوع ولایت
۶۶	ضمانت اجرای ولایت
۶۶	۱- نصب امین
۶۶	۲- ضم امین
۶۶	اشخاصی که حق تقاضای ضم امین دارند:
۶۷	عواملی که موجب سقوط ولایت قهری (قانونی) است
۶۷	۱- کفر ولی قهری
۶۷	۲- حجر ولی قهری
۶۸	حدود اختیارات ولی قهری در امور مالی
۶۸	غبطه صغیر در قانون مدنی و قانون امور حسبی
۶۹	سؤالات مربوط به ولایت قهری
۷۳	حجر و قیمومیت در قانون مدنی
۷۵	در موارد نصب قیم و ترتیب آن
۷۵	در اختیارات و وظایف و مسئولیت قیم و حدود آن، نظارت مدعی العموم در امور صغار و مجانین و
۷۸	اشخاص غیررشدید
۸۰	موارد عزل قیم
۸۱	موارد خروج از تحت قیمومیت
۸۱	قانون حمایت از کودکان بدون سرپرست (مصوب ۲۹ اسفندماه ۱۳۵۱)
۸۴	سؤالات مربوط به حجر و قیمومیت
۸۴	خروج از تحت قیمومیت و اقامه دعوی رشد توسط غیررشدید
۸۵	اهلیت صغیر برای طرح شکایت
۸۵	دعوای رشد به طرفیت مدعی العموم (دادستان)
۸۵	نصب قیم و ترتیب آن (تعیین قیم دوم)
۸۶	تعیین امین برای اداره اموال شخصی که از اداره اموال خود عاجز است
۸۶	اختیارات، وظایف و مسئولیت قیم و حدود آن
۸۶	طرح دعوای دادستان از طرف محجور با وجود قیم
۸۷	طرح دعوای قیم به طرفیت صغیر

۸۷	فروش مال غیر منقول محجور
۸۸	ضرورت تصویب دادستان در فروش اموال غیر منقول محجور
۸۸	قانون واگذاری حق حضانت فرزندان ضعیف یا محجور به مادران آنها
۸۸	قانون مربوط به حق حضانت (مصوب ۲۲ تیرماه ۱۳۶۵)
۸۹	ولایت قهری پدر و جد پدری
۹۳	قانون امور حسبی
۹۳	صلاحیت دادگاه قیمومت
۹۴	تربیت تعیین قیم
۹۷	اختیارات و مسئولیت قیم
۹۹	عزل قیم
۱۰۰	امور راجع به امین

فصل پنجم: حضانت و نگهداری و تربیت اطفال ۱۰۳

۱۰۴	قوانین مربوط به حضانت فرزند
۱۰۸	حق ملاقات
۱۱۰	سؤالات مربوط به حضانت
۱۱۰	اثبات دلیل در صورت اختلاف در مواجهه بین زوجین
۱۱۰	حضانت مادر بر طفل
۱۱۱	حضانت مادر بر طفل
۱۱۱	درخواست ملاقات طفل از طرف جد پدری
۱۱۱	حضانت و استرداد طفل
۱۱۲	سلب حق حضانت در صورت ازدواج زن
۱۱۲	اسقاط حق ضمانت از سوی پدر
۱۱۳	بردن فرزندان به خارج از کشور با استناد به حکم واگذاری حضانت به مادر
۱۱۳	مطالبه نفقه کبیر از پدر
۱۱۳	مطالبه نفقه آینده
۱۱۴	وضعیت نفقه بعد از عقد
۱۱۴	ترک اتفاق
۱۱۴	نفقه اولاد
۱۱۵	نفقه ایام گذشته اقارب
۱۱۵	تکلیف اولیاء به پرداخت نفقه فرزندان

- ۱۱۵..... زمان و موعد اتفاق به فرزندان
- ۱۱۶..... مطالبه نفقه زوجه با توجه به اعمال حق حبس
- ۱۱۶..... استحقاق نفقه به زوجه در صورت عدم تمکین به لحاظ حق حبس
- ۱۱۷..... استحقاق نفقه به زن در صورت عدم تمکین به لحاظ نداشتن امنیت
- ۱۱۷..... افزایش میزان نفقه با توجه به رشد تورم
- ۱۱۷..... مفهوم سه طلاقه و محلّل
- ۱۱۸..... نحوه ازدواج مجدد با شوهر سابق (محلّل)
- ۱۱۹..... سؤالات مربوط به طلاق
- ۱۱۹..... مرجع صالح برای رسیدگی به دعوی اصل نکاح و طلاق
- ۱۱۹..... حدود صلاحیت دادگاههای خانواده
- ۱۲۰..... شرط حق طلاق برای زوجه
- ۱۲۰..... اثبات اعتیاد روح یا گواهی پزشکی قانونی
- ۱۲۱..... اظهار یائسگی بعد از رأی طلاق
- ۱۲۱..... اثبات اعسار قبل از اجرای صیغه طلاق
- ۱۲۱..... ماهیت طلاق به لحاظ عسر و حرج
- ۱۲۳..... بذل مهر و تعیین نوع طلاق
- ۱۲۳..... الزام به حضور داوران در همه انواع طلاق
- ۱۲۳..... تمایز صدور گواهی عدم امکان سازش با طلاق
- ۱۲۴..... شرایط صدور رأی طلاق
- ۱۲۴..... نوع طلاق
- ۱۲۴..... وکالت از زوجین در دعوای طلاق
- ۱۲۴..... اجرای صیغه طلاق و تأدیه حقوقی شرعی و قانونی زوجه
- عدم حضور زوج در دفترخانه جهت اجرای صیغه طلاق پس از صدور گواهی عدم امکان سازش
- ۱۲۵.....
- ۱۲۶..... قابل تجدیدنظر بودن آراء صادره در مورد طلاق
- ۱۲۶..... حکم طلاق غیابی
- ۱۲۷..... اجرای حکم طلاق غیابی با اخذ تأمین
- ۱۲۸..... طلاق در صورت مجهول‌المکان بودن زوج
- ۱۲۸..... طلاق با کراهت زوجه به واسطه عسر و حرج
- ۱۲۹..... رد یا بطلان دعوی طلاق به لحاظ عسر و حرج و طرح دعوی طلاق خلع
- ۱۳۰..... آثار وکالت در توکیل تفویضی به زوجه پس از حکم طلاق رجعی

۱۳۰.....	تمایز حکم طلاق با گواهی عدم امکان سازش.....
۱۳۰.....	صدور گواهی عدم امکان سازش به لحاظ عسر و حرج.....
۱۳۱.....	ازدواج دوم زوج و گواهی عدم امکان سازش.....
	نظر اقلیت و اکثریت حقوقدانان در مورد ماهیت حقوقی نحلّه از نقطه نظر احوال شخصیه
۱۳۲.....	اقلیت‌های مذهبی.....
۱۳۳.....	ضرورت اخذ نظریه پزشکی در صدور گواهی عدم امکان سازش.....
۱۳۳.....	تعیین داور در صورتی که زوج مجهول‌المکان باشد.....
۱۳۴.....	دادخواست طلاق از سوی زوج و اعلام اعسار از پرداخت حقوق مالی.....
۱۳۵.....	عدم حضور زوجه برای معرفی به پزشکی قانونی.....
۱۳۵.....	محکومیت زوج به پرداخت نفقه و مهریه و جهیزیه در صورت تقاضای طلاق از سوی زوجه.....
۱۳۶.....	استناد به توافق در طلاق زمانی که زوجه مدعی جنون زوج باشد.....
۱۳۶.....	اجازه طلاق به زوجه به جهت عسر و حرج.....
۱۳۶.....	درخواست طلاق زن به استناد وکالتنامه رسمی.....
۱۳۷.....	طرح دعوی مجدد جهت تنفیذ حکم طلاق که در خارج کشور جاری شده است.....
۱۳۷.....	واگذاری دآوری به مؤسسات دولتی و خصوصی.....
۱۳۷.....	الزام به حضور داوران در همه انواع طلاق.....
۱۳۸.....	مجهول‌المکان بودن خوانده طلاق.....
۱۳۸.....	سؤالات مربوط به نفقه، نحلّه و اجرت‌المثل.....
۱۳۹.....	ماهیت حقوقی نحلّه.....
۱۳۹.....	استحقاق زوجه به اجرت‌المثل.....
۱۴۰.....	مدعی و منکر در اثبات شرایط بند الف تبصره ۶ ماده واحده مربوط به طلاق.....
۱۴۰.....	مطالبه اجرت‌المثل ایام زناشویی توسط پدر و مادر زوجه مقتوله.....

پیشگفتار

اساساً خانواده به عنوان مؤثرترین نهاد اجتماعی از دیرباز و بویژه قرون اخیر جایگاه و مقام خاصی را در بین کلیه نهادهای مدنی در بردارد و پیچیدگی روابط انسانی و تعاملات اداری و اجتماعی، این ضرورت را ایجاد می‌نماید که جامعه بشری در سایه قانون، روابط و مناسبات خود را بین اجتماعات و افراد و آحاد مردم، به نحو متقابل تنظیم کند. ظرافت و قاطعیت قانون زمانی افزایش می‌یابد که ثابت شود خانواده به عنوان یک نهاد اجتماعی، نیاز به استمداد و پناهگاه قانونی دارد.

بنابراین، نکاح که با ایجاب و قبول منعقد می‌گردد، یک عقد قرارداد حقوقی بین زوجین می‌باشد که بیشتر عرف و هماهنگی حاکم بر خانواده است و قانون زمانی در زندگی زناشویی به وجود می‌آید که اساس زندگی با خطر مواجه شود و در واقع، مصائب و مسائل پیش آمده، ادامه و استمرار زندگی مشترک را متزلزل نموده و حقوق و تکالیف زوجین مورد بی‌مهری قرار گرفته باشد؛ به عبارت دیگر، عشق و علاقه اولیه تحت الشعاع قرار گرفته و به جای آن، قانون و ضوابط و مقررات اداری حاکم می‌شود و عناوینی از جمله ترک نفقه و مطالبه مهریه و نیز موضوع طلاق مطرح خواهد شد.

پس به هر دلیل، موضوع اختلافات خانوادگی به مراجع قضایی و انتظامی کشیده شود، دیگر آن صمیمیت و عشق و عاطفه فیما بین زوجین به صورت اولیه نخواهد بود و در این راستا گرچه بنیان و اساس زندگی زناشویی همچنان برقرار است؛ اما در درجه اول، این فرزندان مشترک هستند که در این راستا مورد خدشه و آزار قرار خواهند گرفت. بنابراین شایسته است زوجین، قبل از عقد ازدواج با هوشیاری تصمیم بگیرند و پس آن با وفاداری به یکدیگر و گذشت در برخی مشکلات و تدبیر در زندگی زناشویی، موجب فروپاشی خانواده نشوند، که هدف غایی و اصلی ازدواج نیز همین است.

خانواده، واحد بنیادین جامعه و کانون اصلی رشد و تعالی انسان است و توافق عقیدتی و آرمانی در تشکیل خانواده، زمینه‌ساز اصلی حرکت تکاملی و رشد یابنده انسان است. خانواده، اصل اساسی در جامعه اسلامی بوده و فراهم کردن امکانات جهت نیل به این مقصود از وظایف حکومت اسلامی است. زن در چنین برداشتی از واحد خانواده، از حالت «شیء بودن» و یا «ابزار کار بودن» و در خدمت اشاعه مصرف‌زدگی و استثمار بودن، خارج شده و ضمن بازیافتن وظیفه خطیر و پراج مادری در پرورش انسانهای مکتبی، پیش‌آهنگ و خود هم‌رزم مردان در میدان‌های فعال حیات می‌باشد و در نتیجه، پذیرای مسئولیتی خطیرتر، و در دیدگاه اسلامی برخوردار از ارزش و کرامتی والاتر خواهد بود.

و به همین منظور، اصل دهم قانون اساسی در جهت تحکیم خانواده به عنوان یک نهاد اجتماعی، اهمیتی خاص داشته و تأکید می‌کند: از آنجا که خانواده، واحد بنیادی جامعه اسلامی است، همه قوانین و مقررات و برنامه‌ریزی‌های مربوط، باید در جهت آسان کردن تشکیل خانواده پاسداری از قداست آن و احضار روابط خانوادگی، بر پایه حقوق و اخلاق اسلامی باشد.